

Rapport

efter kvalitetsgranskning av
gymnasial lärlingsutbildning vid
Södertälje Praktiska i Södertälje i kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Södertälje Praktiska

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Resultat

Inledning

Ungefär hälften av eleverna i gymnasieskolan går på ett yrkesprogram. I den nya gymnasieskolan från 2011 finns det 18 nationella program, varav tolv räknas som yrkesprogram och sex som högskoleförberedande program. De nationella yrkesprogrammen kännetecknas av att examensmålen tar sikte på arbetslivets behov och att programmen innehåller yrkesämnen. Yrkesprogrammen ska enligt skollagen utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning. Alla elever på yrkesprogram ska inom ramen för utbildning också ges möjlighet att uppnå grundläggande behörighet till högskoleutbildning.

Skolinspektionens kvalitetsgranskning omfattar elever som påbörjade sin utbildning höstterminen 2011 vilket innebär att 2010 års skollag är utgångspunkt för Skolinspektionens granskning. Elever i högre årskurser som följer äldre bestämmelser ingår inte i denna granskning. Gymnasial lärlingsutbildning definieras enligt 1 kap. 3 § gymnasieförordningen som "utbildning inom ett yrkesprogram som till mer än hälften genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan". På en gymnasial lärlingsutbildning ska således mer än hälften av den totala utbildningstiden genomföras på en arbetsplats, motsvarande minst 1251 gymnasiepoäng.

Med arbetsplatsförlagd utbildning avses, enligt 1 kap. 3 § gymnasieförordningen "lärande på ett program som genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan". Både svenska och internationella studier av yrkesutbildningars kvalitet visar på att en viktig framgångsfaktor är att det bedrivs en planerad och systematisk samverkan mellan skola och arbetsliv avseende den arbetsplatsförlagda utbildningen.

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av gymnasial lärlingsutbildning under våren och hösten 2012. Granskningen vid Praktiska i Södertälje kommun ingår i detta projekt.

Södertälje Praktiska besöktes den 22-23 maj 2012. Ansvariga inspektörer har varit utredarna Peter Holmberg och Annika Jervgren. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av gymnasial lärlingsutbildning genomförs totalt i 24 kommunala skolor och 16 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Södertälje Praktiska

Praktiska i Södertälje är beläget i utkanten av Södertälje stad vid hamnen, nära järnvägsstation med goda kommunikationer. Skolan arbetar enligt Praktiska Sveriges koncept med gymnasial lärlingsutbildning som verksamhetsidé. Södertälje Praktiska har gemensam rektor med två andra skolor, i Nykvarn respektive i Gnesta. Skolorna har var sin platschef. Skolorna har nära samarbete och lärarna kan ha tjänst på flera enheter. Skolinspektionens kvalitetsgranskning vid skolan har avsett bygg- och anläggningsprogrammet, fordons- och transportprogrammet samt vård- och omsorgsprogrammet.

Praktiska i Södertälje startade 2006 och har cirka 170 elever. Skolan har många program; barn- och fritid, bygg- och anläggning, el- och energi, fordon- och transport, hantverk, hotell- och turism, restaurang och livsmedel, vård och omsorg samt naturbruk (med hästinriktning). Skolans största program är bygg- och anläggning. Skolan har även tillstånd för att anordna industriteknik, men har inga elever. Södertälje kommun har sagt nej till handelsprogrammet, som konkurrerar med kommunens egen utbildning. Rektorns tre skolor samarbetar och alla 12 yrkesprogram finns tillgängliga inom de tre skolorna. En yrkeslärare finns per program, vilket innebär att de, liksom rektor, delar sin tid mellan flera skolor. Efter en minskning de senaste åren ökar nu antalet sökande igen. Även om sökandebilden inför 2012 ser bättre ut har många sökande/intresserade inte uppnått behörighet, så skolan tar även emot PRIV-elever, som ofta saknar engelska och matematik.

Underlaget för granskningen består av dokument från skolan samt av information som samlades in vid intervjuer den 21-22 maj samt 19 juni 2012. Intervjuer genomfördes på skolan, dels med rektorn, dels med yrkeslärarna på fordons-

och transport, handels- och administrations samt vård och omsorgsprogrammet, alla med ansvar för sina elever på arbetsplatser. Vid intervjun med rektorn deltog även utbildningsföretaget Praktiskas kvalitetschef. Åtta elever intervjuades, varav sju på skolan och en på arbetsplatsen. Tre av elevernas handledare intervjuades på sina arbetsplatser. I samband med den muntliga återkopplingen till rektor deltog även kvalitetschefen vid Praktiska Sverige.

Syfte och frågeställningar

Syfte

Skolinspektionen har granskat kvaliteten i gymnasial lärlingsutbildning för att säkerställa att eleverna ges möjlighet att utveckla de yrkeskunskaper de har rätt till. Detta gäller särskilt de arbetsplatsförlagda momenten liksom hur dessa fassas ihop med de skolförlagda momenten. Skolinspektionens tidigare kvalitetsgranskning av det arbetsplatsförlagda lärandet i gymnasieskolan från 2010 visar på allvarliga brister i många avseenden. För den nya utbildningsformen gymnasial lärlingsutbildning är kvalitet i det arbetsplatsförlagda lärandet av helt avgörande betydelse då mer än hälften av utbildningen ska vara arbetsplatsförlagd. Eventuella kvalitetsbrister i utbildningen på arbetsplatsen kan därför inte på samma sätt som vid traditionell yrkesutbildning kompenseras med skolförlagda moment.

Gymnasial lärlingsutbildning kan bedrivas inom ramen för samtliga yrkesprogram som en av två alternativa vägar till en yrkesexamen. Det är viktigt att försäkra sig om att kvaliteten är hög och jämn så att den nya utbildningsformen upplevs som ett likvärdigt alternativ till en i huvudsak skolförlagd yrkesutbildning.

Frågeställningar

För att säkerställa att eleverna inom lärlingsutbildningen får den utbildning de har rätt till måste granskningen omfatta kvaliteten i de yrkesinriktade delarna av gymnasiala lärlingsutbildningen oavsett deras förläggning. Kvalitetsgranskningen styrs därför av följande huvudfrågeställningar:

1. **Genomförs det arbetsplatsförlagda lärandet inom lärlingsutbildningen i enlighet med gymnasieskolans styrdokument och i samverkan med det lokala arbetslivet så att utbildningens kvalitet säkerställs?**
2. **Ser skolan till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen säkerställs?**

För att kunna genomföra granskningen har dessa huvudfrågeställningar brutits ned i 15 specifika frågor som mer direkt belyser olika kvalitetsaspekter i den gymnasiala lärlingsutbildningen. Dessa frågor har grupperats i följande fem områden för att ge struktur i granskningen.

- A. Planering av utbildningen
- B. Genomförande av utbildningen på skola och arbetsplats
- C. Elevens situation
- D. Uppföljning och bedömning
- E. Utvärdering och kvalitetsarbete

Metod och material

Metod

Kvalitetsgranskningen av gymnasial lärlingsutbildning omfattar såväl APL som de skolförlagda yrkesinriktade delarna av utbildningen, men tyngdpunkten ligger på den arbetsplatsförlagda delen. En kombination av enkäter och intervjuer samt observationsstudier har utgjort grunden för granskningen. Granskningen av de 40 gymnasieskolorna med gymnasial lärlingsutbildning genomförs under perioderna maj samt september-oktober 2012.

Intervjuerna omfattar elever, yrkeslärare, rektor och handledare på arbetsplatsen. Varje skolbesök beräknas omfatta två-tre arbetsdagar. I samband med att dokument begärts in har Skolinspektionen därutöver efterfrågat en verksamhetsbeskrivning som fyllts i av rektor. Skolinspektionen har på så vis fått en inledande bild av hur skolans undervisning och det arbetsplatsförlagda lärandet är upplagt. Fyra nationella program har ingått i granskningen, bygg- och anläggning, fordons- och transport, handels- och administration samt vård och omsorg. Det är inte troligt att det finns lärlingar inom alla fyra granskade program på samtliga utvalda skolor. Därför har vid urvalet beaktats att det totalt ändå blir en jämn spridning mellan de fyra programmen.

Vid varje utvald skola har två till tre gymnasiala lärlingar per program utsetts för intervju inom de fyra yrkesprogram som projektet valt ut för granskning. Som en följd av urvalet intervjuas även dessa elevers handledare på arbetsplatsen och yrkeslärare i karaktärsämnen med ansvar för bedömning och betygssättning samt den rektor som har ansvaret för eleven.

Inför skolbesök och arbetsplatsbesök har projektledning och inspektörer informerat om projektets syfte, hur granskningen går till och hur insamlad information kommer att hanteras. De utvalda eleverna har i första hand intervjuats ute på sina lärlingsplatser, ibland har det även gjorts på skolan. Även lärlingarnas

handledare har intervjuats på sina arbetsplatser. Den yrkeslärare som är ansvarig för eleven intervjuas på skolan, liksom den rektor som är ansvarig för de gymnasiala lärlingarna. Skolbesöket har avslutats med en återkoppling från inspektörerna till rektorn.

För intervjuerna har särskilda intervjuguider tagits fram utifrån vilka inspektörerna har genomfört strukturerade intervjuer. Frågeställningarna för granskningsprojektet har brutits ner i intervjufrågor anpassade för de olika grupperna. Syftet med intervjuerna har varit att få intervjupersonerna att kunna tala relativt fritt inom ramen för de frågeområden som bestämts. Det är önskvärt att intervjuerna hålls mer som öppna samtal, inte minst vid besöken på arbetsplatser.

För att få större djup i granskningen och ett mer undervisningsnära perspektiv har, där så varit möjligt, ett antal observationer genomförts genom att eleven följs i dennes aktuella aktivitet. Sådana observationer kan sen ligga till grund för samtalen med elev, handledare och lärare.

Resultat

A. Planering av utbildningen

I propositionen 2010/11:104 framhåller regeringen att en viktig förutsättning för att utbildningen på arbetsplatsen ska hålla hög kvalitet är att samarbetet mellan skolan och arbetsplatsen fungerar bra. Läraren och företrädaren för arbetsplatsen bör gemensamt planera och fördela innehållet i utbildningen, men det är läraren som med stöd av handledarens underlag ska ansvara för betygssättning av alla kurser. Även den Nationella lärlingskommittén (SOU 2011:72) har påtalat vikten av lärarens och handledarens gemensamma planering.

- **Finns en uttalad strategi för gymnasial lärlingsutbildning vid skolan?**

Södertälje Praktiska ingår i utbildningsföretaget Praktiska Sverige AB, som har gymnasial lärlingsutbildning som sin huvudsakliga verksamhetsidé. Eleverna är i princip inne på skolan under hela det första året. Byggeleverna, som är färdiga med sina inledande kurser om 400 poäng går ut på en kortare miljöpraktik för att vara säkra inför sin inriktning i åk 2. Vård- och omsorgseleverna har en dags s.k. fältstudier per vecka redan från början av utbildningen.

Skolinspektionen bedömer att skolan har en strategi för gymnasial lärlingsutbildning och att det upplägg som finns på skolan är tydligt för eleverna.

- **Hur planerar och organiserar skolan lärlingsutbildningen?**

Alla kurser på Praktiska ska i princip ligga ute på arbetsplats, med undantag för vissa programgemensamma kurserna på bygg och el, som ligger på skolan. Det skiljer sig här lite mellan programmen. Hur elevens APL ska fördelas bestäms genom dialog mellan yrkeslärare och företaget. Yrkesläraren går tillsammans med handledaren igenom vad som kan genomföras på arbetsplatsen och vad som behöver följas upp på skolan. Yrkeslärarna kan enligt rektor sina områden eftersom de alla har en bakgrund från yrkeslivet.

Arbetsplatsens inriktning och produktion styr planeringen. Det är viktigt att yrkesläraren har överblick på helheten och att eleven får en bra yrkesgrund. Vilka dagar som det ska vara praktik sker i dialog med skolans biträdande rektor som sköter schemaplaneringen. Anvisningar angående utbildningskontrakt m.m. gör det viktigt att yrkesläraren finns tillgänglig en bestämd dag på skolan.

Skolinspektionen bedömer att skolan genomgående har en god planering och organisation av verksamheten.

- ***Finns förutsättningar för en skolförlagd inledning på lärlingsutbildningen?***

Skolan har resurser att kunna genomföra grundläggande delar av utbildningarna på skolan. Skolans elever är i princip inne hela första året, med några undantag. Lokaler och andra resurser att genomföra yrkeskurser finns på skolan liksom lokaler för gymnasiegemensamma ämnen i skolan. Det fortsatta upplägget med två dagar kärnämnen inne på skolan och sedan tre dagar ute på arbetsplats upplevs ibland som mycket krävande för såväl elev som företag.

Skolinspektionen bedömer att det finns mycket goda förutsättningar för en skolförlagd inledning på lärlingsutbildningen, då eleverna i princip är inne på skolan hela första året.

- ***Har alla elever tillgång till lärlingsplatser?***

Eftersom eleverna är på skolan under år 1 har denna fråga inte varit aktuell för de elever vi följt. Skolledningens och yrkeslärares målsättning är att platser ska finnas.

Skolinspektionen bedömer att alla elever har tillgång till lärlingsplatser.

- ***Vem har ansvaret för att skaffa lärlingsplatser?***

Enligt gymnasieförordningen (4 kap 12§) är arbetsplatsanskaffning skolhuvudmannens ansvar. I praktiken är det alltid yrkeslärares som sköter detta, som är fallet på Praktiska i Södertälje. Skolans yrkeslärare har det praktiska ansvaret för anskaffning av platser. Yrkesläraren tar mycket tidiga kontakter innan utbildningen startar. De flesta yrkeslärare har tidigare etablerade kontakter innan de anställs som kan utnyttjas. Då skolan satsat på yrkeslärares behövs enligt rektor ingen särskild lärlingssamordnare. Skola vill att denna viktiga kontakt med arbetsplatserna ska vara direkt och inte gå via någon annan. En förutsättning för detta är naturligtvis små klasser och småskalig skolmiljö. Detta är en del av koncernens affärsidé enligt rektor. Rektorn är också ute och besöker arbetsplatser.

Eleverna kan även ta fram egna platser, men yrkesläraren måste branschgodkänna arbetsplatsen. Läraren ser också till att eleverna tar initiativ till att kontakta arbetsplatserna innan de går ut.

Skolinspektionen bedömer att skolan har en tydlig ansvarsfördelning och att det är i första hand lärarna som anskaffar och kvalitetssäkrar arbetsplatserna.

- **Finns brister i utformning av utbildningskontrakt?**

Enligt skollagen ska det för elev i gymnasial lärlingsutbildning upprättas utbildningskontrakt som bl a ska ange vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen och omfattningen av dessa delar. Så är ofta inte fallet utan i bästa fall fogas en bilaga till kontraktet eller annat dokument, t ex individuell studieplan som anger detta. Detta är väsentligt dokument för planeringen av elevens utbildning så att den motsvarar kraven i styrdokumentet. I förarbetena (prop. 2010/11: 104, Kvalitet i gymnasial lärlingsutbildning) framhålls att fördelningen av utbildningens innehåll mellan arbetsplats och skola är en viktig uppgift. Likvärdig utbildning förutsätter att uppdelning och planering hela tiden tar sin utgångspunkt i de nationellt beslutade ämnesplanerna. Regleringen i kontraktet ska alltså utgå från ämnesplanerna. Detta gäller även när utbildningen sker på en arbetsplats. Regeringen anser vidare att utbildningskontraktet ska vara ett sammanhållet avtal som reglerar förhållandet mellan skolhuvudman, arbetsplats och elev, varför det av utbildningskontraktet bör framgå vad som är förlagt till arbetsplats.

Skolan använder Thorengruppens centralt framtagna kontrakt (och avtal), som innehåller flera viktiga punkter, bl a om arbetsmiljö, försäkring mm. Handle-dare och yrkeslärare har ansvaret för vilka delar av utbildningen som ska äga rum på arbetsplatsen. Skolan skriver kontrakt på ett år i taget mellan företag och skola, för att det ska vara möjligt att byta plats. De utbildningskontrakt som skolinspektionen har tagit del av innehåller inget om vilka delar av utbildningen som är förlagd till arbetsplats och i vilken omfattning detta sker. I stället hänvisar skolan till andra dokument.

Skolinspektionen konstaterar att Södertälje Praktiska använder ett koncern-gemensamt utbildningskontrakt och bedömer att skolan kommer att ha utbildningskontrakt för samtliga elever. I utbildningskontraktet saknas dock preciseringar i om vilka delar av utbildningen som är förlagd till arbetsplats och i vilken omfattning detta sker. I stället hänvisar skolan till andra dokument.

B. Genomförande av utbildningen i skola och på arbetsplats

Regeringen anser, i likhet med Skolinspektionens kvalitetsgranskning av APU (rapport 2011:2), att det är angeläget att elevens yrkeslärare gör regelbundna besök på arbetsplatsen. Sådana besök kan både ha till syfte att följa upp lärlingens kunskapsutveckling och att i samarbete med handledaren stämna av att lärlingens arbetsuppgifter i bredd, djup och innehåll svarar mot de mål som finns uppställda för utbildningen. Erfarenheter från lärlingsförsöket visar att kontakten mellan handledare, lärare och lärling har stor betydelse för arbetsplatsens upplevelse av lärlingsutbildningen. Regeringen lämnar dock inget förslag om att reglera denna typ av arbetsplatsbesök, något som Skolinspektionen tidigare har uttryckt ett behov av (prop. 2010/11:104).

- **Hur säkerställer skolan arbetsplatsens kvalitet?**

Praktiska i Södertälje har enligt rektor en policy att besöka varje elev minst var tredje vecka. Yrkeslärarna framhåller att de besöker skolorna oftare, i många fall t.o.m. varje vecka och normalt varannan vecka. Skolan har satsat på yrkeslärarna och rektor menar att man inte behöver några särskilda lärlingssamordnare. Denna viktiga kontakt med arbetsplatserna ska vara direkt och inte gå via någon annan. En förutsättning för detta är naturligtvis små klasser och småskalig skolmiljö, vilket är en del av Praktiskas verksamhetsidé. Skolan arbetar utefter uppföljningsmatriser som används för bedömning och tillsammans med handledaren går man igenom och följer upp vilka moment som kan genomföras på arbetsplatsen.

En del grunder bör genomföras på skolan, VVS svetskurser får eleverna göra på skolan i Nykvarn, ett utbyte pågår hela tiden mellan skolorna. När det gäller värdegrund har yrkesläraren på fordon arbetat en hel del med arbetsplatser som tar emot flickor för att se till att det fungerar. Han har haft hjälp utifrån som stöd och vi tar upp värdegrund i flera kärnämnen(ex. religion). Yrkeslärarna tycker att det är viktigt att föra fortsatt dialog kring värdegrund och det är något som de arbetat mycket med. Eleverna upplever att de fungerar som en anställd på arbetsplatsen.

Skolinspektionen bedömer att skolan har rutiner och uppföljningsmatriser för bedömning av utbildningsmoment som säkerställer arbetsplatsernas kvalitet.

- **Hur ofta besöker skolan eleverna och deras handledare under APL och vad avhandlas vid besöken?**

Skolan har en policy för besök på arbetsplats minst var tredje vecka. Yrkeslärarna gör dessa besök och följer även upp eleverna när de är på skolan och varierar med trepartssamtal. Genom dessa täta och regelbundna besök har lärarna enligt rektor en bra bild av hur eleverna utvecklats och vad eleverna kan. När yrkeslärarna intervjuades framkom att en lärare hade sin arbetstid fördelad på de tre olika skolorna och inte under detta första år inte hunnit med att besöka sina elever. Övriga intervjuade lärare har goda möjligheter att genomföra sina arbetsplatsbesök. Eleverna tycker det är bra att lärarna kommer på besök var tredje vecka. Även handledarna är positiva till de regelbundna besöken.

Skolinspektionen bedömer att skolan har en policy och ambition att vara ute på regelbundna besök, men har behov av att se över de anställdas förutsättningar för att genomföra besök på arbetsplatserna.

Utvecklingsområde:

Skolan bör försäkra sig om att samtliga yrkeslärare har möjlighet att genomföra arbetsplatsbesök i enlighet med skolans policy.

- **Hur säkerställer skolorna handledarens lämplighet och ser till att handledarutbildning genomförs?**

Enligt regeringens bedömning i prop. 2010/11:104 är handledarnas kompetens avgörande för kvaliteten i den gymnasiala lärlingsutbildningen. Kompetens handlar dels om djup och bredd i yrkeskunskaperna, dels om kunskap om lärlingsutbildningens förutsättningar, t.ex. de mål och kunskapskrav som finns för den gymnasiala lärlingsutbildningen. Flera remissinstanser, däribland Skolverket och Nationella lärlingskommittén (SOU 2011:72), har föreslagit att handledarutbildning ska vara obligatorisk för deltagande arbetsplatser. Regeringen gör samma bedömning, när det gäller betydelsen av kompetenta handledare men väljer att inte göra handledarutbildning obligatorisk. Skolhuvudmannen har ett stort ansvar när det gäller att se till att handledarna har den kunskap och erfarenhet som krävs för uppdraget. Det innebär att skolhuvudmännen bör ge handledare information, stöd och utbildning kring lärlingsutbildningens innehåll, mål, ramar och ansvarsfördelningen mellan skola och arbetsplats.

Skolan har tagit fram rutiner beskrivna för hur handledning ska ske i egen regi. När vård- och omsorg utser handledare satsar man mycket på handledarutbildning och dessa handledare går oftast skolans egen handledarutbildning. Förutom skolans egen handledarutbildning erbjuder Praktiska en koncerngemensam

högskoleutbildning där handledare och yrkeslärare tillsammans följer en 7,5 hp på distans genom Karlstad Universitet. Det har hittills mest varit handledare från barn och fritidsprogrammet som deltagit. Hittills har 100 personer totalt gått denna handledarutbildning.

Inom bygg, måleri finns en tradition av att ha handledare, en del företag har även skickat handledare till Karlstads universitet. Inom fordon- och transport har det inte funnits någon särskild handledarutbildning, utan det har fått ske på arbetsplatsen när det passar företaget.

Det pågår kontinuerligt handledarutbildning när yrkeslärare är ute. På den gemensamma programrådsdagen (se nedan) varje höst träffas många handledare och kan utbyta erfarenheter. Hur eleven tas emot på arbetsplatsen blir en kvittens på om eleven trivs och kan ta för sig. Eleverna tycker att arbetsplatserna och att deras handledare fungerar bra och att om man inte trivs finns det möjlighet att byta arbetsplats.

Skolinspektionen bedömer att skolan har rutiner att säkerställa handledarnas lämplighet, dels av att flera yrkeslärare har aktuell erfarenhet från arbetslivet och dels genom att de har täta dialoger och kontakter med arbetsplatsen. Skolan erbjuder handledarutbildningen inne på skolan alternativt kontinuerligt på arbetsplatsen. Praktiska erbjuder även en handledarutbildning på universitetsnivå.

- ***Hur fungerar programråden?***

Alla programråd samlas på samma dag först för ett gemensamt program, t.ex. en inspirationsföreläsning, sedan separata råd, där ordförande är respektive yrkeslärare. Rektor gör förslag till dagordning och finns med i råden. Programrådsdagen genomför en gång per år på hösten. Byggutbildningen har även programråd på våren, vilket är ett branschkrav.

Skolinspektionen bedömer att skolan uppfyller kraven på fungerande programråd.

C. Elevens situation

- ***Hur hanterar skolan elever med svag motivation och/eller bristande social kompetens?***

Enligt rektor och yrkeslärare har skolan flera elever med svag motivation och dåligt självförtroende. Skolan har därför infört små klasser(ca åtta elever), vilket de ser stärker eleven. Eleverna ser det som positivt att klasserna är mindre än normalt. Skolan har specialpedagoger som stöd i kärnämnen och där pedagogerna har olika sätt att lägga upp lektionerna för att anpassa till elevernas svårigheter. Yrkeslärarna är medvetna och lyhörda för detta när de anskaffar/besöker arbetsplatserna. Om skolan får problem med en elev är nästa steg att läraren gör en utredning och sedan går man vidare med kurator, skolsköterska.

Skolinspektionen bedömer att skolan har erfarenhet av att hantera elever med svag motivation och har individuella utvecklingsplaner för dessa. Skolan säkerställer arbetsplatserna genom att se till att handledare fungerar ihop med elev. De har specialpedagoger som har möjlighet att anpassa undervisningen i mindre klasser till eleverna.

- ***Kan arbetsplatserna anpassas till elever med särskilda behov?***

Skolan gör IUP och har en bra struktur på dessa inklusive rapporter. Yrkeslärarna försöker hitta arbetsplatser som ska passa alla elever och det är viktigt att man hittar en handledare som har erfarenhet av ungdomar och har rätt inställning. Av de intervjuade eleverna var de flesta nöjda med sina platser. Två elever hade inte varit ute än p.g.a. att en arbetsgivare fått avbokade jobb. Dessa elever får vara inne på skolan och var nöjda med det. En del elever, främst pojkar, har problem med spelberoende. Skolan tagit hjälp av ett företag som föreläst om spelberoende vid ett föräldramöte det är viktigt att ta tag i detta i ett tidigt skede. Skolan bjuder på frukost när skoldagen börjar kl. 8. Eleverna äter oftast ingen frukost hemma och skolan ser det som viktigt att eleverna får en bra start och orkar med dagen. Eleverna tycker att det är positivt med frukost, om inte skolan hade det skulle de troligtvis hoppa över den.

Skolinspektionen bedömer att skolan arbetar aktivt med att hitta lämpliga arbetsplatser som ska fungera efter elevernas särskilda behov.

D. Uppföljning och bedömning

I propositionen 2010/11:104 framhåller regeringen att läraren och företrädaren för arbetsplatsen gemensamt bör planera och fördela innehållet i utbildningen, men det är läraren som med stöd av handledarens underlag ska ansvara för betygssättning av alla kurser.

- **Hur bedöms och betygssätts elevernas yrkeskunskaper?**

Både i skolans klassrum och på vissa arbetsplatser fanns mål och bedömningskriterier för utbildningen anslagna. Lärarna vid Praktiska i Södertälje gör sina bedömningar med varierande stöd från handledarna. De genomför även praktiska yrkesprov och använder Skolverkets självutvärderingar för att involvera elever mer och ser var de står. Skolan kallar till utvecklingssamtal och varierar med trepartssamtal. Yrkeslärarna gör uppföljning på arbetsplats vart tredje vecka och följer upp även på skolan. Genom dessa täta och regelbundna besök har lärarna en bra bild av hur eleverna utvecklats och vad eleverna kan. Förutom i de inledande kurserna, som i många fall sker i skolan, kan det vara svårt att avgöra när en kurs är färdig. Delar av kursen kan ligga kvar eftersom skolan ej kan styra arbetsplatsens verksamhet. Yrkeslärarna framhåller att det är viktigt att se utbildningen i ett treårsperspektiv. Eleverna är informerade och medvetna om vilka betygskriterier som gäller. Handledarna ser det som positivt att yrkesläraren besöker arbetsplatsen regelbundet och att det finns en dialog om vad eleven ska lära sig, men ser gärna sig mer delaktiga i bedömningar.

Skolinspektionen bedömer att skolan har ett strukturerat arbetssätt för att bedöma och betygssätta elevernas yrkeskunskaper, dels genom utarbetade uppföljningsmatriser, dels genom de täta besöken på arbetsplatsen.

Utvecklingsområde:

Då elevernas större del av utbildningstiden befinner sig på en arbetsplats, behöver lärarna ta mer stöd i handledarnas erfarenheter vid uppföljning av elevernas kunskapsutveckling.

- **Finns tillgång på yrkeslärare som kan undervisa i skolförlagda delar samt kommunicera med handledaren om yrkesinnehållet på arbetsplatserna?**

Enligt skollagen 2 kap. § 13 ska huvudmannen för undervisning använda lärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som läraren ska bedriva.

Enligt 2010 års skollag 2 kap. § 18 får huvudmannen om det inte finns någon yrkeslärare att tillgå inom egen organisation använda en annan person för att bedriva undervisningen. En sådan person ska:

- 1. vara lämplig att bedriva undervisningen, och*
- 2. i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som krävs för undervisningen.*

Normalt får en person som avses i 2 kap. § 18 endast användas för bedriva undervisning under högst ett år i sänder, vilket dock inte gäller undervisning i yrkesämne.

Yrkeslärarrollen har genom lärlingsutbildningen förändrats och alla har inte den fulla kompetens som behövs. Tillgången till yrkeslärarkompetens vid skolan är i dag ganska god, men eftersom lärarna i många fall har delad tjänst med andra skolor blir tiden begränsad. Samtliga lärare har dock lärarutbildning.

Skolinspektionen bedömer att Södertälje Praktiska behöver försäkra sig om att yrkeslärarna på samtliga program har tillräcklig tid avsatt för besök på arbetsplatserna för att säkerställa att utbildningen sker i överensstämmelse med styrdokumentet och att bedömning och betygsättning kan ske på korrekt sätt.

E. Utvärdering och kvalitetsarbete

- ***Hur följs den gymnasiala lärlingsutbildningen upp och utvärderas i syfte att tillvarata erfarenheter från utbildningen för att förbättra och utveckla dessa?***

Av de elever som gick ut från Praktiska Södertälje vårterminen 2011 hade enligt rektor 95 procent fått slutbetyg. Skolan hanterar sitt systematiska kvalitetsarbete genom kursutvärdering två gånger per år för alla kurser, som följs upp med medarbetarsamtal, Baggium quality system numera Praktiska skolbarometern. I denna enkät besvarar elever, vårdnadshavare, handledare, skolläda och lärare frågor om Praktiskas verksamhet en gång per år. Rektor skriver rapport varje månad till utbildningschefen. Internrevisioner med kvalitetsutveckling som mål ska pågå kontinuerlig, där varje regionansvarig upprättar internprotokoll, kanske även riktad internrevision. Kvalitetsansvarig uppmuntrar att göra detta en gång per år. Rektor gör en egen budget och prognoser. Praktiska har även en skriftlig klagomålsprocess via hemsidan.

Inom arbetet för den nya gymnasieskolan 2011 har skolan varit aktiv och deltagit på implementeringskonferenserna. Lärarna jobbar ihop från alla skolor inom Praktiska. Skolan kommer framöver att ägna speciell uppmärksamhet åt betyg och bedömning. Även om det finns positiva delar innebär nya gymnasieskolan 2011, att det är mer komplicerat att genomföra gymnasial lärlingsutbildning än tidigare. Därtill kommer kraven på mer dokumentation som tynger yrkeslärarna.

Skolinspektionen bedömer att Södertälje Praktiska bedriver ett väl utvecklat systematiska kvalitetsarbete som utvärderar och analyserar den arbetsplatsförlagda utbildningen för att ta till vara erfarenheterna och utveckla verksamheter. Genom enkäter följer skolan upp hur det går för elever efter avslutad utbildning, vilket ger en viss kvalitetsbedömning av nuvarande utbildning.

Sammanfattning

- 1. Genomförs det arbetsplatsförlagda lärandet inom lärlingsutbildningen i enlighet med gymnasieskolans styrdokument och i samverkan med det lokala arbetslivet så att utbildningens kvalitet säkerställs?***
-

Skolinspektionen bedömer att det arbetsplatsförlagda lärandet inom gymnasial lärlingsutbildning vid Praktiska i Södertälje sker i samverkan med det lokala arbetslivet så att utbildningens kvalitet säkerställs. Skolinspektionen bedömer att skolan har en policy och ambition att vara ute på regelbundna besök, men har behov av att se över att alla anställda har förutsättningar för att genomföra besöken på arbetsplatserna. Skolan har ett gemensamt framtaget arbetsmaterial för bedömning av elev genom en s.k. uppföljningsmatris. Kvaliteten på arbetsplats och handledare säkerställs genom handledarutbildning på skolan alternativt genom en kontinuerlig handledarutbildning.

- 2. Ser skolan till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen säkerställs?***
-

Skolinspektionen bedömer att Praktiska Södertälje ser till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda delarna, utifrån de förutsättningar som gäller för gymnasial lärlingsutbildning, kompletterar varandra och fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen kan säkerställas. Skolinspektionen bedömer att skolan har ett strukturerat arbetssätt för att bedöma och betygsätta elevernas yrkeskunskaper, dels genom utarbetade uppföljningsmatriser, dels genom de täta besöken på arbetsplatsen. Genom regelbundna besök på arbetsplatsen kvalitetssäkrar skolan att den skolförlagda- och den arbetsplatsförlagda utbildningen fungerar i sin helhet. Skolan bedriver ett väl utvecklat systematiska kvalitetsarbete och utvärderar och analyserar den arbetsplatsförlagda utbildningen för att utifrån detta vidta åtgärder för ökad måluppfyllelse.

Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet och det bör i första hand inledas inom följande områden:

- Skolan behöver försäkra sig om att yrkeslärarna på samtliga program har tillräcklig tid avsatt för besök på arbetsplatserna för att säkerställa att utbildningen sker i överensstämmelse med styrdokumentet och att bedömning och betygsättning kan ske på korrekt sätt.
 - Skolan behöver tydliggöra utbildningskontraktens innehåll med uppgifter om vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen och omfattningen av dessa delar.
 - Skolan behöver ta stöd i handledarnas erfarenheter vid uppföljning av elevernas kunskapsutveckling samt vid bedömning och betygssättning utgå från kursplanernas mål och betygskriterier.
-